

ПРЕЗЕНТАЦИЈА САВРЕМЕНЕ ВИЗУЕЛНЕ УМЕТНОСТИ У ВОЈВОДИНИ 2023.

У пољу савремене визуелне уметности у Војводини у протеклој години, неколико уметничких догађаја издвојило се својим концептом, истраживачким поступком и крајњом реализацијом. Упркос малим буџетима и недостајућим финансијским средствима за продукцију уметничких дела и њихову презентацију, остварило се неколико сериозних изложбених пројеката захваљујући превасходно самим ауторима, уметницима и кустосима који су у то уложили не само своје знање и ентузијазам већ и финансијска средства. Ово је скоро једина област културе коју суфинансирају сами креатори.

Да ли данас можемо говорити о војвођанском културном простору, мада је он годинама словио као такав? Колико је овај појам оправдан и шта га чини посебним? Географска одредница, мултикултуралност, специфична баштина и још много тога уткани су у дела савремене уметности настала унутар тог простора. Пишући о војвођанској културној средини, др Јеша Денегри напомиње да се њена уметност „најпре и најбоље истиче по томе како успева да ажурно кореспондира са генералним проблемским токовима, та средина стиче свој идентитет у мери колики је и какав лични допринос уметника који у њој делују глобалним уметничким сензибилитетима епохе.”¹²

Јавне установе (галерије и музеји) данас све више губе моћ у креирању атмосфере савремене уметничке сцене, док је полако али сигурно преузимају приватне галерије и колекционари. У изостајању финансијске подршке, независне асоцијације смањују своје активности и лагано се гасе. Док се тежиште финансирања с јавног сектора пребацује на приватни, заборавља се чињеница да први располаже потребним стручним капацитетима, док је потоњи, приватни, на том пољу дефицитаран.

Из различитог изложбеног програма војвођанских галерија издвојила бих неколико самосталних изложби домаћих и иностраних аутора које су се бавиле аутентичним уметничким истраживањима у проширеном пољу уметности.

Горан Деспотовски, редовни професор на Академији уметности у Новом Саду, представио се изложбом инсталација „Трагови егзистенције: *Subscript*” у Савременој галерији у Суботици. Главни протагонисти његових инсталација су шивене лутке које представљају сведене људске фигуре без идентификованих лица. Својим инсталацијама, начином груписања или распоређивањем сегмената, дискретним аудио-ефектима, уметник је остварио активан дијалог с атмосфером отуђеног друштва „пригушене егзистенције” у коме страх, апатија, незаинтересованост, умор и немоћ постају свакодневни човекови саучесници. Његови радови носе у себи дискретну ангажовану снагу и критику постојећих друштвених односа.

¹² Денегри, Ј. (1994). *Фрајменши*. Нови Сад: Прометеј.

Још једна изложба суботичке галерије привукла је интересовање јавности. Ку-стоскиња Нела Тонковић приредила је самосталну изложбу уметнице Шејле Камерић (БиХ), под називом „Ружичњак”. Изложба се бавила питањима идентитета, феминизма, родних стереотипа. Сама кустоскиња у најави догађаја каже следеће: „Значајно место у раду Шејле Камерић заузима истраживање утицаја друштва, савремених и прошлих, на формирање (или укидање) женске слободе и обликовање жене по мери друштва.”

Заједничка изложба графика „Дубоко црна” и „Покрет границе” Наде Денић и Милана Јакшића у Савременој галерији у Панчеву донела је концепцијски добро осмишљену амбијенталну поставку. Простор галерије је анимиран појединим сегментима (листовима графике у техници суве игле) тако да одаје утисак целине, личног амбијента универзалног значења. Контраст црно-белог не само да је доминирао појединим графикама већ је и читав галеријски простор био тако интониран. Геометријском апстракцијом асоцијативног порекла, учвршћивањем форме и артикулисаном линијом, уметници су нагласили потребу увођења реда и стабилности контра актуелном, турбулентном друштвеном окружењу.

Петре Николоски (УК) се у панчевачкој галерији представио изложбом „Ретроспективни поглед на 1989–2003”. Поставка представља специфичну просторну инсталацију састављену из више различитих сегмената: објеката, скулптуре, фотографија, видеа и рада *in situ*. Објекте и скулптуре из „панчевачког периода” (*Ормар, Сведок, Грудва земље*) Петре Николоски је повезао и заокружио интервенцијом „на лицу места” на плафону (цртеж од протканих разнобојних нити вуне) и у простору галерије (завесе од спојених делова беле хартије), те тако повукао јединствену линију која спаја његове најраније радове с најактуелнијом продукцијом. Сегменте инсталације повезује јединствени уметников дискурс, транзицијска парадигматска судбина, потреба да утицаје балканског региона артикулише кроз универзални језик уметности и да им да интернационалну димензију.

Зрењанинска Савремена галерија у сарадњи са кустоскињом Светланом Младенов представила је канадског уметника Стјуарта Рида и његов пројекат „Унутар ограничења” реализован у метроу Торонта (станица Јунион) у виду дугачког стакленог зида испуњеног цртежима фигура и портрета путника. Његова аутентична серија монументалних цртежа с много искрености и емпатије, али и довољно дистанце, говори о карактерима и стањима путника-грађана Торонта, о суживоту у мултинационалној средини, о толеранцији и разумевању, о њиховим стрепњама и надањима. На изложби у зрењанинској Савременој галерији, уметник се представио монументалним цртежима и кратким документарно-уметничким филмом.

У Салону музеја *Terra* у Кикинди представила се српско-канадска уметница Весна Перуновић пројектом „Парадигма дома”. Сама уметница наводи: „Одговарајући на различите кризе које постоје у данашњем друштву, представљени рад сугерише рефлективни простор за дијалог око тема изолације, подељености, транзиционих идентитета, људских права, дома и припадности, и тиме се враћа на теме које леже у основи моје уметничке праксе: границе, расељавање и миграције.”

Истраживање у оквиру колекције *Terra* које је спровела Светлана Младенов резултирало је изложбом „*Terra* – Пројекат Концепт” и односило се на период 1991–1998.

у коме је егзистирао овај пратећи пројекат. У њему је учествовало осам уметничких критичара и бројни уметници. Пројекат је био приступачан, не само вајарима већ и ствараоцима из других уметничких дисциплина: сликарима, графичарима, фотографима... свима онима који су имали потребу да се, макар накратко, изразе кроз теракоту, тај податни природни материјал. Мали формат скулптура је био захвалнији за различите експерименте, за покушаје иновирања, тражења новог изражајног решења, за процесуални рад...

Три различите генерације новосадских уметника представљене су у галеријама и музејима Новог Сада: Андреја Баћо Васиљевић у Галерији ликовне уметности поклон збирци Рајка Мамузића, Маја Ердџанин у Музеју савремене уметности Војводине и Сања Радаковић у Галерији СУЛУВ.

Изложба скулптура „Вечити траг” Андреје Баће Васиљевића представила је његово стваралаштво од 1976. године до данас. Ова ретроспективна поставка обухватила је све фазе и циклусе његовог опуса и показала кључне промене у уметничком дискурсу.

Маја Ердџанин, изложбом „Драги дневнице”, увела је публику у свет слављења боје и архивирања успомена. Сликане површине гради у слободном мешању и додиривању различитих бојених површина у које инкорпорира дневничко бележење догађаја везаних за сопствени свакодневни живот и емоције. У овим радовима спојила је две своје велике љубави: сликање и писање, и тако остварила природан и спонтан дијалог боје и речи.

Соња Радаковић, најмлађа међу њима, својим перформансом „Превише си стара” указала је на важност квалитета живота, родне проблеме и проблеме старења, критички се односећи према друштвеним стереотипима који се тичу процеса старења и самог појма старости.

Весна Перуновић, коју сам већ поменула, представила се и у Малом ликовном салону Културног центра Новог Сада изложбом цртежа и уметничких књига под називом „Дом и припадање”. Уметница је истраживала концепт дома, губитка и дубоке људске жудње за повезивањем и припадањем.

Обимнији и сложенији изложбени пројекат „На путевима српске уметности 1923–2023: од Коњовића до Марине Абрамовић” иницирала је Галерија Бел Арт – приватна галерија из Новог Сада, те га реализовала у просторима Креативног дистрикта. Аутор ове комплексне изложбе је Сава Степанов који није имао нимало лак задатак да укаже на све оне личности и појаве које су оставиле трага у нашој историји уметности, а да притом буде ограничен у избору на приватне колекције и колекционаре. На срећу, изложба је показала богатство приватних колекција у Србији, с рецентним уметничким експонатима преко којих је било могуће указати на важне токове и актере савремене уметности у Србији.

Промоција и афирмација локалне уметничке праксе унутар глобалног уметничког простора важан је сегмент рада свих чинилаца војвођанске уметничке сцене. Поменула бих неколико међународних сарадњи и презентација: ретроспективна изложба Раше Теодосијевића „Сутра је понедељак”, коју је конципирала кустоскиња др Сања Којић Младенов, а продуцирао Музеј савремене уметности Војводине, гостовала је у Бањалуци, у Музеју савремене уметности Републике Српске. Савремена

скулптура Србије је представљена изложбом „Скулптура после скулптуре” у Темишвару (Румунија) за чију је селекцију био одговоран Сава Степанов, а за организацију Галерија Бел Арт из Новог Сада. Културни центар Новог Сада остварио је сарадњу шпанско-српских уметника у оквиру пројекта „Арт линкс 2023”, а реализовао је кроз изложбу „Камен-папир-маказе 5” коју су припремиле Маја Ердељанин и Бегоња Рамос Меса. Двадесет уметника, од тога десет из Новог Сада, представило је своје радове у Галерији Факултета ликовних уметности у Мадриду.